

16. 7. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Větší koloběh demokratických elit - ústavním soudcem pouze jednou

Ústavnímu soudu chybí od června už dva soudci. Mandát skončil soudci Františku Duchoňovi. Projevit se to může v prodloužení průměrné doby soudních řízení. Stejně jako ve fotbale (či dokonce v hokeji), zde platí, že v oslabení o 2 se nikomu nehraje dobře.

V ČR máme mít (v plné síle) patnáct soudců ÚS, které jmenuje prezident se souhlasem Senátu. Funkční období našeho ústavního soudce je desetileté. Soudcem může být jmenován (nikoliv zvolen) bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu (mj. věk nad 40 let), má úspěšně ukončené vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání. Nutno podtrhnout, že v Česku je výběr kandidátů na post ústavního soudce svěřený reprezentantu výkonné moci – tedy prezidentu republiky, jenž je ve svém konání absolutně nezávislý. Selektce fyzických osob, které prezident navrhne, je, jak jsem naznačil, plně v jeho gesci. Schvalování, poté spadá do sektoru moci zákonodárné, konkrétně horní komoře Parlamentu ČR.

V následujícím textu se chci kriticky zaměřit na opomíjený aspekt, že je v ČR možné **opakované (!)** jmenování téže osoby ústavním soudcem.[1]

Zastávám názor, že ústavním soudcem by se tatáž osoba měla možnost stát jen jednou, jsem tedy principiálně proti opakované možnosti jmenování. Doba 10 let je pro výkon této mimořádné dostatečně dlouhá. Při dvojnásobném či dokonce trojnásobném výkonu funkce se již jedná o velmi dlouhých 20 (resp. 30) let.

Z celospolečenského hlediska nepokládám za vhodné, aby se někdo stal takřka „celoživotním“ ústavním soudcem, tedy s oslabenější vazbou na běžný život. Jinak řečeno, aby nebyl uzavřen v pomyslné věži *ze slonoviny* – že jde o problém odvěký dokládá skutečnost, že se s tímto metaforickým *věžním typem* se můžeme setkat již v Bibli v Šalamounově písni. Myslím, že 10-ti letý pobyt v sociální skupině soudců je hraniční, aniž by se již projevila (i na tom sebeodolnějším jedinci) určitá míra sociálně-psychologické „deformace“.

Hlavní důvod pro omezení počtu funkčních období ovšem vidím v posílení **nezávislosti a nestrannosti soudců**. Jak píše např. i německý sociolog a ekonom Max Weber, jedním ze znaků nezávislosti a nestrannosti je mimo jiné taktéž psychický stav rozhodujícího subjektu. A to jak vědomý či méně vědomý, který má vliv na svobodný úsudek rozhodujícího subjektu – zde tedy na rozhodování ústavního soudce.

I v souvislosti s některými nedávnými důležitými rozhodnutími našeho ÚS se vyskytly názory (a neříkám tímto, zda vždy pravdivé či použité spíše účelově), že rozhodování soudců mohlo být (zcela či zčásti) ovlivněno snahou o jejich případné *znovujmenování*.

Názory, že rozhodnutí českého Ústavního soudu v politických kauzách nemusejí být nezávislá nezaznávají jen z úst politiků či novinářů. Např. i předseda soudu Pavel Rychetský vloni v rozhovoru

pro Hospodářské noviny naznačil, že někteří soudci mohou být motivováni snahou zalíbit se politikům.

„Nelze spoléhat na to, že blížící se konec mandátu, s jistým výhledem na možnost si jej prodloužit, neovlivní soudce v rozhodování, které může mít vliv na ty, kteří o jmenování rozhodují....“ [2]

S předestřeným názorem dle Hospodářských novin vyslovila souhlas i (dnes již bývalá) místopředsedkyně ÚS Eliška Wagnerová. Který zopakovala např. i dne 3.2.2012 ve vysílání veřejnoprávního rozhlasu.

Povaha funkce ústavního soudce, plynoucí ze zcela výjimečného a pro demokracii a právní stát klíčového postavení orgánu jakým je ÚS, by si principiálně zasloužila omezení jakýchkoliv byt i jen potenciálních ataků na soudcovskou nezávislost. A právě možnost opakování funkčního období za ni ze systémového hlediska pokládám.

Vydeme-li z teze, že nezávislost je funkčním předpokladem justice[3], pak omezení možnosti opakování výkonu funkce, nutno pokládat za funkční předpoklad kvalitní konstituční justice. K této změně, by muselo dojít, stejně jako na Slovensku, formou změny ústavy, takže by v této věci musel panovat široký celospolečenský konsens.

Zákaz opakování výkonu funkce soudce ÚS by nebyl v Evropě nijak ojedinělý, stejnou ústavně-právní úpravu má např. Slovensko - viz. čl.134 odst.3 Ústavy SR - cit.: *Tá istá osoba nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu*. Zákaz opakování funkčního období stanoví i např. Ukrajina. Dále pak kupř. v sousední SRN jsou soudci spolkového ÚS voleni na 12 let, avšak též bez možnosti opakování zvolení. Česká možnost opakování mandátu je v Evropě unikátní. Autorovi tohoto článku není známo, že by v nějaké zemi EU existoval institut **doživotně** jmenovaných ústavních soudců. Snad jedině s výjimkou bývalých prezidentů Francouzské republiky, kteří jsou doživotními členy francouzské Ústavní rady.

Jak je i z kontextu celého příspěvku zřejmé autor by nepodporoval případné zavedení doživotnosti ústavních soudců, např. po vzoru amerického nejvyššího soudu, ani v ČR.

J.Baxa (předseda NSS) uvedl sice nikoliv přímo k otázce opětovného jmenování ústavních soudců, ale k problematice opakování jmenování funkcionářů obecných soudů - *Nebudeme-li mít zákaz opětovného jmenování, tedy z druhé strany, dočkáme se toho, že budou funkcionáři, kteří budou hledat politickou podporu*. V zásadě poselství této myšlenky můžeme použít i pro naši tematiku.

V ryze praktické rovině by se mi zdálo vhodné kdyby pro bývalé konstituční soudce bylo, přirozeně pouze v případě jejich zájmu, vyčleněno následně funkční místo v „běžné“ justice. Raison d'être je zřejmý, aby naše justice zbytečně nepřicházela o zkušené právníky a právničky.

Stejně tak v teoreticko-právní rovině de lege ferenda nemám nic proti tomu, aby tatáž osoba, po uplynutí určité doby - např. 8-10 let - měla možnost, pokud si ji přirozeně prezident republiky vybere (resp. posléze i horní komora Parlamentu ČR schválí) stát opět ústavním soudcem. Doživotní omezení bych pokládal za příliš přísné.

Součástí našeho pozitivního práva je již dlouho ustanovení, že výkon funkce soudce je neslučitelný s členstvím v politické straně nebo v politickém hnutí a taktéž existuje relativně přísný zákaz souběžného výkonu jakékoliv placené funkce nebo jiné výdělečné činnosti, s výjimkou správy vlastního majetku. a též činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké, pokud taková činnost není na újmu funkce soudce, jejího významu a důstojnosti a neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost rozhodování Ústavního soudu. Tato zákonná omezení pokládám za správná, nicméně bych je rozšířil o výše citovanou nemožnost opakování funkčního období, která je, dle mého soudu v

souladu s ideou materiálního právního státu (État de droit, Rechtsstaat, Rule of Law) , v němž neexistují privilegia, nýbrž jen funkční pojistky.

Jedno staré francouzské přísloví říká, že stát není živ z daní, ale z důvěry občanů. Myslím, že totéž platí i pro ústavní soudnictví.

Vyšší míra cirkulace soudních (ale i politických) elit by byla jistě ku prospěchu naší demokracie a též k posílení důvěry lidí v Českou republiku.

K vysoce aktuální problematice (ne)naplňování uvolněných míst po končících soudcích, zastávám názor, že je pro společnost přijatelnější nějakou dobu neobsazené místo po odcházejícím ústavním soudci než nekvalitní kandidát, ale to je námět na jiný komentář.

JUDr. Petr Kolman, Ph.D.,
odborný asistent na PF MU v Brně
právník a publicista

Pozn. autora:

Článek vyjadřuje osobní názory autora, nikoliv jeho zaměstnavatele.

Za drobnou konzultaci k textu děkuji Doc. JUDr. Z. Koudelkovi, Ph.D. a Doc. JUDr. V. Šimíčkoví, Ph.D., čímž samozřejmě není tvrzeno, že oba souhlasí s hlavní myšlenkou tohoto textu.

[1] Pro komparaci - odlišná koncepce slovenské ústavy spočívá v tom , že výběr kandidátů je ponechán na moci zákonodárné a jejich potvrzení s konstitutivními účinky náleží moci výkonné. Soudce ústavního soudu tak podle čl.134 odst.2 jmenuje prezident SR na návrh NR SR, která mu navrhuje dvojnásobný počet kandidátů na soudce, kteří mají být jmenováni. Podle dikce ústavy je prezident tímto návrhem vázán a volnou ruku má jenom ve výběru v rámci navržené skupiny osob. - cit. Hamulák, O.: Dělbá moci v České republice a Slovenské republice, Právní forum 10/2007

[2] Viz. : „Rychetský zpochybnil nezávislost soudu“ (rozhovor s P.Rychetským) in Hospodářské noviny, 1.4. 2011, vyd.Economia a.s., Praha 2011 - dostupné na >>> [zde](#).

[3] Srov. blíže např. Russell P.H.: Toward a General Theory of Judicial Independence, Charlottesville & London: University Press of Virginia., 2001 , s.16-20

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)